

Drepturile omului și cooperarea internațională

Dr. Nae Androne

Dr. Victor Duculescu

1. Evoluția relațiilor internaționale contemporane și tendința tot mai accentuată pentru așezarea acestora pe baze noi, profund democratice, au pus pe primul plan al actualității adoptarea unor măsuri reale și eficiente pentru protecția drepturilor omului.

În ultimii ani, problematica drepturilor omului a figurat tot mai insistent pe ordinea de zi a unor importante reuniuni internaționale, cum au fost Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, sesiunile Organizației Națiunilor Unite, Conferința asupra dreptului umanitar în timpul conflictelor armate, sesiunile Uniunii Interparlamentare, numeroase alte congrese și conferințe. Totodată, s-a accentuat preocuparea unor cercuri tot mai largi, a unor grupări politice, a specialiștilor în drept și știință politică din numeroase țări, de a elucida aspectele cele mai actuale legate de recunoașterea și garantarea drepturilor omului, în perspectiva profundelor mutații care vor trebui să prefigureze statornicirea unei noi ordini economice și politice mondiale.

Actualitatea preocupărilor la care ne referim este ilustrată cât se poate de pregnant de largul interes pe care îl suscită reuniunea de la Belgrad din toamna acestui an, a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, acțiune menită să efectueze un bilanț asupra eforturilor întreprinse și să adopte noi măsuri în direcția transpunerii concrete în viață a prevederilor Actului de la Helsinki. Reuniunea — potrivit ordinii de zi adoptată prin consens la întâlnirea pregătitoare 15 iulie — 5 august 1977 — va lua în dezbatere și problema „cooperarea în domeniul umanitar și în alte domenii”, în contextul obiectivelor fundamentale impuse de procesul făuririi securității și cooperării europene. Pe un plan mai larg, la sesiunea Adunării Generale O.N.U. care va începe în luna septembrie a.c., urmează să fie reluate discuțiile în legătură cu metodele și mijloacele prin care sistemul Națiunilor Unite va putea să aducă o contribuție sporită la înnădămintă exercitării efective a drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale.

Interesul real ce se manifestă din partea unui mare număr de state față de această problemă, atât de complexă prin aspectele politice, sociale, economice, juridice pe care le implică, reflectă preocuparea unor cercuri dintre cele mai largi, a opiniei publice mondiale, pentru promovarea neabătută a cursului ascendent ce se înregistrează în relațiile internaționale în favoarea forțelor progresiste și democratice. Aceste forțe militează pentru o largă și eficientă cooperare în vederea asigurării drepturilor și libertăți-

lor tuturor națiunilor și indivizilor, pornid de la recunoașterea obiectivă a faptului că în lumea de astăzi înfăptuirea respectului universal al drepturilor omului se afirmă tot mai mult ca o condiție esențială pentru bunăstarea și progresul întregii omeniri, pentru pacea și securitatea internațională. În acest context se vedește că, respectarea cu strictețe a principiilor fundamentale ale dreptului internațional se impune drept singura bază pentru înfăptuirea colaborării dintre state pe plan umanitar — ca și în toate relațiile de cooperare — punându-se în adevărata lor lumină acele încercări de a se da interpretări unilaterale și deformate aspectelor de colaborare în acest domeniu.

2. *Respectul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului — regulă de drept internațional.* Dreptul internațional contemporan impune tuturor statelor obligația de a promova și respecta drepturile și libertățile fundamentale ale omului, precum și de a coopera pentru soluționarea problemelor internaționale cu caracter umanitar. Prevederile Cartei O.N.U. (în primul rând art. 55, 56) care au fost reafirmate și dezvoltate prin numeroase documente politico-juridice ulterioare, „conferă respectului drepturilor omului și obligațiilor statelor în această privință caracterul unei reguli de drept internațional”¹.

Respectul drepturilor omului implică în primul rând egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul lor de a-și hotări singure soarta. Acest principiu de bază al dreptului internațional contemporan trebuie considerat în același timp ca drept fundamental al omului², căci nu poate fi vorba de afirmarea unor drepturi și libertăți ale omului atit timp cit popoarele și națiunile respective sînt lipsite de dreptul de a-și determina în mod liber statutul politic, de a-și stabili dezvoltarea economică, socială și culturală conform aspirațiilor și intereselor lor.

Lupta împotriva lichidării colonialismului, eliminării oricăror forme de asuprire și exploatare a popoarelor, de amenințare sau presiuni asupra altor națiuni este menită, deci, să asigure dreptul legitim al tuturor statelor și națiunilor la existență, suveranitate și independență, egalitate în drepturi, fără de care nu pot fi concepute nici promovarea și afirmarea respectului universal al drepturilor și libertăților indivizilor care constituie aceste entități.

Respectul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului presupune, de asemenea, ca o condiție esențială a ființei și demnității umane, deplina egalitate în drepturi a tuturor indivizilor, înlăturarea oricărei discriminări bazate pe rasă, sex, limbă sau religie. Nediscriminarea și egalitatea în drepturi a indivizilor se afirmă în prezent ca o normă obligatorie pentru state, înscrisă în numeroase prevederi ale Cartei O.N.U.

¹ Manouchehr Ganji, *Mise en oeuvre des droits économiques, sociaux et culturels : problèmes, politiques, progrès*, Nations Unies, New York, 1975, p. 274; vezi de asemenea, N. Ecobescu, V. Duculescu, *Drepturile și obligațiile fundamentale ale statelor*, București, Edit. politică 1976, p. 117; Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, Oxford, 1973, p. 553; Ch. Rousseau, *Droit international public*, tome II, Paris, 1974, p. 717; *Kurs meždunarodnogo prava v šesti tomah*, vol. II, Moscova, 1967, p. 235.

² În acest sens, a se vedea raportul *Le développement historique et actuel du droit des peuples à disposer d'eux mêmes, sur la base de la Charte des Nations Unies et des autres instruments adoptés par les organes des Nations Unies, en egard en particulier à la promotion et à la protection des droits de l'homme et des libertés fondamentales*, rapporteur spécial A. Cristescu, doc. O.N.U., Cons. Ec. Soc., Commission des droits de l'homme, E/CN.4/Sub.2/L. 641, 8 iulie 1976; *United Nations Action in the Field of Human Rights*, United Nations, New York, 1974, p. 24—35.

(art. 1, 13, 55, 56, 62, 76), în Pactele drepturilor omului ca și în alte documente internaționale³. O formă deosebit de gravă a încălcării acestor norme internaționale o reprezintă politica de „apartheid” prin care se nesocotesc cele mai elementare drepturi și libertăți ale populației de culoare din Republica Sud Africană, Rhodesia și Namibia, împrejurare care a făcut dealtfel ca apartheidul să fie condamnat în prezent ca o „crimă împotriva întregii umanități”⁴.

În același timp, o serie de drepturi și libertăți individuale și-au găsit consacrare în importante instrumente internaționale încheiate în cadrul O.N.U., care dau expresie aceluiași preocupări pentru realizarea unui „standard minim” de drepturi și libertăți fundamentale ale omului și care răspund imperativului ocrotirii, prin norme de drept internațional, a atributelor de bază ale personalității umane. Printre aceste documente se cuvin a fi menționate, în special, Declarația universală a drepturilor omului⁵, cele două pakte ale drepturilor omului — Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice⁶, o serie de convenții și declarații pentru promovarea și ocrotirea drepturilor omului în diferite domenii⁷.

Cadrul juridic oferit de aceste documente internaționale creează, desigur, condiții favorabile pentru afirmarea drepturilor și libertăților omului în lume. Nu trebuie neglijat însă faptul că transpunerea lor în viață, aplicarea lor efectivă sint determinate mai ales de natura societății în care aceste drepturi și libertăți se realizează, de politica claselor care le promovează, de concepțiile sociale pe care le reflectă.

În România socialistă, constituția și legile care privesc drepturile și libertățile omului, ca și sistemul exercitării lor efective, dau expresie condițiilor proprii societății noastre, unde suprimarea tuturor formelor exploatarei omului de către om, ca și unitatea de interese dintre individ și societate, constituie garanțiile cele mai sigure ale drepturilor și libertăților cetățenești. Socialismul a afirmat pentru prima dată în istorie viabilitatea și importanța conceptului drepturilor economice și sociale, garantând în mod efectiv acestei noi categorii de drepturi, ca și drepturilor civile și politice, condiții depline de realizare, posibilități sigure, necunoscute în trecut, pentru transpunerea lor în practică.

La ședința comună a C.C. al P.C.R., Marii Adunări Naționale, Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activului central de partid și de stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia : „Deoarece se

³ Vezi în acest sens, *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, p. 16 ; I. Brownlie, op. cit., p. 578—579.

⁴ Convenția Internațională asupra eliminării și reprimării crimei de apartheid, adoptată prin *Rezoluția Adunării Generale O.N.U. 3 068 (XXVIII)* din 30 noiembrie 1973.

A se vedea și „*Situation des droits de l'homme en Afrique australe*”, rapport du groupe spécial d'experts, doc. O.N.U., Cons. Ec. Soc., Commission des droits de l'homme, E/CN.4/1 222, 31 ianuarie 1977.

⁵ *Rezoluția Adunării Generale ONU 217 A(III)* din 10 decembrie 1948.

⁶ *Rezoluția Adunării Generale O.N.U. 2 200 A (XXI)* din 16 decembrie 1966. România a ratificat cele două pakte prin Decretul Consiliului de Stat nr. 212/1974 (vezi B.Of. nr. 146 din 20 noiembrie 1974).

⁷ Vezi *Human Rights — A Compilation of International Instruments of the United Nations*, New York, 1973 ; *United Nations Action in the Field of Human Rights*, New York, 1974.

discută mult despre problemele umanitare, în unele țări, doresc să menționez și cu acest prilej că, în spiritul concepției umanismului revoluționar, România a rezolvat de mult, în mod radical, problemele fundamentale de viață ale întregii națiuni. În țara noastră a fost lichidată pentru totdeauna exploatarea omului de către om, s-au creat condiții de muncă pentru toți cetățenii, s-a pus capăt vechii politici de învrăjbire națională, asigurându-se deplină egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, posibilitatea lor de a se bucura din plin de cuceririle socialismului, de a duce o viață liberă și demnă, participând activ și efectiv la conducerea societății, la făurirea conștientă a propriului destin, a propriei lor istorii”⁸.

Spre deosebire de statele socialiste, în țările cu orînduire bazată pe exploatare — chiar și cele puternic dezvoltate industrial, care au cunoscut în trecut o evoluție însemnată pe planul elaborării unor declarații sau alte documente de prestigiu în acest domeniu — multe din drepturile și libertățile fundamentale ale omului sînt proclamate formal, făcînd obiectul unor susținute revendicări, în primul rînd ale clasei muncitoare.

„Este greu de vorbit de existența drepturilor fundamentale ale omului — sublinia recent secretarul general al Partidului — într-o societate care nu asigură unor milioane de oameni posibilitatea primordială de a-și câștiga existența prin muncă, care lipsește o mare parte a tinerei generații de perspectiva unui viitor sigur, a punerii în valoare a capacității și pregătirii sale, care împiedică clasele ce muncesc și produc bunurile materiale și spirituale să participe la conducerea societății, la luarea deciziilor ce privesc propria lor existență, propriul lor viitor”⁹.

În multe țări capitaliste se duce o politică de persecuție a militanților progresiști, democrați, iar văditele discriminări față de anumite minorități naționale, tratamentul inegal al muncitorilor străini, condițiile inumane de viață a emigranților fac de mult parte din peisajul economic și politic al unei societăți ce-și autoproclamă ca principiu de viață fundamental „apărarea drepturilor omului”. În numele aceleiași „libertăți” sînt permise și încurajate organizațiile fasciste și neofasciste, al căror singur „program” este tocmai ura sălbatică față de tot ceea ce înseamnă demnitate și civilizație umană. Folosirea drogurilor, pornografia, violența, ura față de om, rasismul, propagate în numele așa-zisei depline libertăți, sînt de asemenea caracteristice pentru orînduirea capitalistă.

3. *Drepturile omului și principiile fundamentale ale dreptului internațional.* Respectarea drepturilor omului, care constituie o regulă de bază a relațiilor dintre state, nu poate fi concepută decît în contextul recunoașterii unei legături indisolubile cu principiile fundamentale ale dreptului internațional contemporan, ca o componentă organică a întregului sistem juridic ce reglementează în prezent relațiile internaționale¹⁰.

⁸ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la activitatea partidului și întregului popor pentru înlăturarea urmărilor cutremurului catastrofal din 4 martie, dezvoltarea economico-socială actuală a țării, activitatea internațională a partidului și statului și situația politică mondială*, București, Edit. politică, 1977, p. 59—60.

⁹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Conferința națională a scriitorilor, 26 mai 1977*, București, Edit. politică, 1977, p. 15.

¹⁰ Vezi și G. Chirilă, *Semnificația ratificării de către România a pactelor internaționale ale drepturilor omului*, în „Revista română de studii internaționale”, anul IX, 1975, nr. 1 (27), p. 61—62; V. Duculescu, *Sensurile majore ale drepturilor omului*, în „Contemporanul”, nr. 13 (1586) din 1 aprilie 1977.

Drepturile omului nu pot fi, interpretate și examinate în afara recunoașterii suveranității și independenței naționale, ca și a celorlalte principii fundamentale, care se impun în societatea contemporană. După cum este cunoscut, Carta O.N.U. proclamă în art. 2 pct. 1 principiul respectării egalității suverane a tuturor membrilor săi în îndeplinirea scopurilor organizației, iar prin art. 2 pct. 7 impune obligația de neamestec în chestiuni ce aparțin în mod esențial de competența internă a statelor. Colaborarea care se realizează pe plan internațional pentru promovarea respectului drepturilor omului nu scoate protecția acestor drepturi din competența națională a statelor.

Nimic nu poate fi mai greșit și nerealist decât încercarea de a izola preocupările pentru apărarea și respectarea drepturilor omului de incidența generală a celorlalte principii ale dreptului internațional ori de a nesocoti realitatea că aceste drepturi se cer a fi realizate nemijlocit prin intermediul statului național suveran. Dacă în secolul trecut, dreptul internațional „clasic” recunoștea, de pildă, caracterul licit al unor „intervenții umanitare” — în fapt forme de manifestare a interesului marilor puteri de a-și menține sferile de influență, de a proteja prin forța armelor exploatarea colonială sau semicolonială — de a se amesteca în treburile interne ale altor state, astăzi acest gen de intervenții este în mod unanim condamnat de opinia publică internațională, ca fiind incompatibile cu incidența principiilor suveranității și autodeterminării popoarelor.

Pe linia încercărilor de a „contrapune” valorile umanitare principiilor generale de drept internațional se inseriu și acele construcții teoretice, ce se mai întâlnesc încă în literatura juridică și politologică din țările occidentale, care încearcă să acrediteze ideea că nu numai statul, dar și „individul” ar fi devenit în prezent „subiect al dreptului internațional”, protecția drepturilor sale necesitând recunoașterea posibilității unui „recurs” la tribunale mondiale, modalitate ce ar implica căi de acțiune și execuție împotriva propriilor state naționale suverane.

„Individul” — arată în această ordine de gândire J. Humphrey — devine acum subiect de drept internațional, care de aici înainte ar fi mai indicat să fie numit „drept mondial”. El este direct protejat de acest drept... și statele nu mai pot invoca jurisdicția lor internă”¹¹. O asemenea situație ar justifica și multiplicarea organismelor juridice internaționale chemate să judece cererile indivizilor împotriva voinței statelor lor¹². S-a afirmat chiar că „atita timp cit suveranitatea predomină în relațiile internaționale, protecția drepturilor omului rămâne deficitară”¹³.

Este ușor de observat că asemenea puncte de vedere, care nu au nimic comun cu interesele colaborării statelor în domeniul drepturilor omului, prezintă o surprinzătoare afinitate cu vechile teorii supranațio-

¹¹ John Humphrey, *The International Law of Human Rights in the Middle Twentieth Century*, in „The Present State of International Law”, I.L.A., Kluwer, The Netherlands, 1973, p. 83; idem, *The Revolution in the International Law of Human Rights*, in „Human Rights”, Dallas, vol. 4, number 2, 1975, p. 208; vezi și Commission des droits de l'homme, *Les devoirs de l'individu envers la communauté et les limitations des droits et libertés de l'homme en vertu de l'article 29 de la Déclaration Universelle des Droits de l'homme*, raportor E. I. Daes, doc. E/CN.4/Sub.2/L.642, Add. 2, 3, august 1976, p. 3-4.

¹² International Law Association, *Report of the Fifty-third Conference*, Buenos Aires, p. 417, 425.

¹³ *Ibidem*, p. 418.

nale, cu ideea unui „stat și drept mondial”, concepții mult vehiculate la timpul lor și care nu au găsit niciodată în rîndul popoarelor audiența scontată.

Strînsa dependență ce există între aplicarea drepturilor omului și principiile fundamentale ale dreptului internațional, recunoscute și consacrate prin Carta Națiunilor Unite, a fost afirmată, de altminteri, în mod expres prin importante documente internaționale cum este de exemplu, Actul Final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, adoptat la 1 august 1975, la Helsinki (capitolul intitulat „Declarația privind principiile care guvernează relațiile reciproce dintre statele participante”).

Valoarea deosebită, politică și juridică a Actului Final de la Helsinki constă nu numai în aceea că el consacră, odată în plus, principiul respectării drepturilor omului ca un principiu fundamental, dar și în faptul că recunoaște o legătură organică a lui cu celelalte principii fundamentale, printre care, în primul rînd, principiile egalității suverane a statelor și neamestecului în treburile lor interne, învederînd interacțiunea aplicării acestor principii ca un tot unitar. Toate principiile enunțate, se arată în Actul Final, „au o importanță primordială și, în consecință, ele vor fi aplicate în mod egal și fără rezerve, fiecare dintre ele interpretîndu-se ținînd seama de celelalte”¹⁴. De asemenea în același document se exprimă hotărîrea statelor participante de a aplica aceste principii „sub toate aspectele în relațiile lor mutuale și în cooperarea dintre ele”.

În contradicție cu spiritul documentelor de la Helsinki, cu principiile pe care acestea le afirmă, elemente reacționare din unele țări, în spatele unui așa zis interes umanitar revendică „dreptul” de a pune în discuție opțiunea definitivă a maselor largi populare pentru democrație și socialism și desfășoară, în același timp, o activitate intensă de racolare a forței de muncă, de instigare a unor cetățeni români de diferite naționalități să-și părăsească patria natală și să emigreze. Nu numai că asemenea acțiuni au un caracter profund neuman, lovesc în demnitatea omului, în posibilitatea manifestării și afirmării sale plene în cadrul social în care s-a dezvoltat, dar constituie și un amestec în treburile interne, deoarece încearcă în mod premeditat să supună aprecierii altor state sau foruri internaționale probleme a căror soluționare este de competența exclusivă a fiecărui stat.

Tot astfel poate fi calificată și încurajarea unor astfel de acțiuni de către cercuri străine, care pun la dispoziția acestor elemente mijloace financiare sau le sprijină prin presă, radio, televiziune în scopul desfășurării unei activități provocatoare și ostile altor state. Gravitatea unor asemenea acțiuni rezultă chiar din recunoașterea unor juriști occidentali. Astfel, autorul american Hyde menționează: „Faptul că un stat nu reușește să folosească mijloacele de care dispune pentru a preveni folosirea stațiilor de radio de pe teritoriul său sau din alte locuri aflate sub controlul său în așa fel încît să nu provoace prejudicii unui stat străin..., poate fi considerat ca neîndeplinirea unei obligații internaționale”¹⁵.

¹⁴ Vezi, de asemenea, *Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea dintre state în conformitate cu Carta O.N.U.*, Rezoluția 2 625 (XXV) din 24 octombrie 1970; *Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor*, Rezoluția 3281 (XXIX) din 12 decembrie 1974.

¹⁵ C. Hyde, *International Law, Chiefly as interpreted and applied by the United States*, Boston, 1951, vol. 1, p. 606.

Tot astfel, Fenwick subliniază că „dreptul la respect se enumeră printre drepturile fundamentale ale statelor” și orice atingere a onoarei unui stat „este considerată a implica un atac contra poziției statului în comunitatea internațională, contra egalității sale cu alte state suverane”¹⁶.

Într-o lucrare, scrisă de juristul vest-german dr. Emil Hofmann, intitulată sugestiv *Despre incompatibilitatea activității posturilor de radio „Europa liberă” și „Libertatea” cu normele dreptului internațional* este subliniată cu vigoare teza că statele, în virtutea normelor existente ale dreptului internațional, trebuie să împiedice orice activitate a unor persoane fizice sau juridice, naționale sau străine, care contravin angajamentelor lor internaționale.

Specialistul vest-german pune în evidență două violări flagrante ale normelor dreptului internațional: faptul că cele două posturi de radio nu emit decât pentru țările străine, în limba țărilor respective, cu scopul evident de a exercita din exterior o acțiune de propagandă, de a defăima condițiile sociale și politice din aceste state și împrejurarea că stațiile respective funcționează cu concursul unor cetățeni sau fosti cetățeni ai țărilor vizate, recrutați de către serviciile de spionaj străine sau care întrețin contacte cu acestea. Concluzia este incompatibilitatea prezenței și desfășurării activității posturilor de radio menționate cu normele dreptului internațional și în special cu principiul neamestecului în treburile interne ale altor state¹⁷.

Potrivit dreptului internațional contemporan, asigurarea drepturilor omului constituie o problemă ce ține în mod esențial de atributul suveran al statelor. Acest fapt este confirmat nu numai în doctrina din țările socialiste¹⁸, ci și din alte țări. Într-un studiu asupra drepturilor omului, René Cassin — cunoscut mai înainte ca promotor al tezei protecției internaționale a indivizilor¹⁹ — recunoaște că „pare dificil ca în starea actuală a lumii să se nege de plano suveranitatea statelor”²⁰.

După cum se subliniază și în documentul întocmit în anul 1975 de M. Ganji, raportorul special al Comisiei drepturilor omului în legătură cu realizarea drepturilor economice, sociale și culturale „... Condiția prea-

¹⁶ Ch. Fenwick, *International Law*, third ed. New York, p. 245. Pentru detalii, vezi și N. Androne, *O acțiune subversivă în lumina dreptului internațional*, în „Justiția Nouă”, nr. 10, 1962, p. 16 și urm.

¹⁷ „Scînteia” nr. 10 769 din 5 aprilie 1977; a se vedea și Victor Duculescu, Mariana Drăghici, *Neamestecul în treburile interne ale altor state — certință majoră a păcii și cooperării internaționale*, în „Era socialistă” nr. 8, 1977, p. 20—23.

Apare de aceea cu totul nejustificată preocuparea unor oameni politici occidentali ca asemenea „surse de informare” să „nu fie sacrificate pe altarul destinderii” (*Conseil de l'Europe, Mise en oeuvre de l'Acte Final de la Conférence sur la Sécurité et la Coopération en Europe*, Strassbourg, 1977, Rapport de M. Mende, p. 121).

¹⁸ De exemplu, A. Bolintineanu, M. Malița, *Carta O.N.U. — document al erei noastre*, București, Edit. politică, 1970, p. 263—264; V. Kartashkin, *Soveskanie po bezopasnosti i sotrudnicestvu v Europe*, în „Sovetskoe gosudarstvo i pravo”, 1976, nr. 4; volumul „Podstawowe prawa i obowiazki obywateli PRL w okresie budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego”, Varsovia 1976, p. 164; B. Graefrath, *Internationale Zusammenarbeit der Staaten zur Förderung und Wahrung der menschenrechte*, în „Neue Justiz”, 1977, nr. 1, p. 3—4.

¹⁹ Vezi René Cassin, *La Déclaration universelle et la mise en oeuvre des droits de l'homme*, Recueil des Cours, 1951, II, p. 333—334.

²⁰ René Cassin, *Les droits de l'homme*, Recueil des Cours, 1974, vol. 140, p. 327—328.

labilă, esențială, pentru exercitarea efectivă a tuturor drepturilor omului, în special a drepturilor economice, sociale și culturale, este independența, integritatea teritorială și suveranitatea națională. Dacă această condiție nu este îndeplinită, nici un efort de dezvoltare economică și socială nu poate duce la crearea unei societăți mai egalitate și mai juste”²¹.

4. *Promovarea drepturilor omului în contextul lumii contemporane.*

a. Promovarea și respectul drepturilor și libertăților omului trebuie înțelese în totală și autentică lor semnificație, consacrată în dreptul internațional contemporan, implicând asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor popoarelor, a dreptului de a-și hotări singure soarta, înlăturarea oricăror forme de discriminări sau inegalități în drepturi a indivizilor, asigurarea respectului universal al drepturilor și libertăților fundamentale individuale ce și-au găsit o recunoaștere generală pe plan internațional.

Realizarea respectului universal al drepturilor omului, care se afirmă în prezent ca un imperativ de conduită a relațiilor dintre state, impune înainte de toate în viața internațională respectul suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi și avantajului reciproc, neamestececului în treburile interne, interzicerii folosirii forței și amenințării cu forța în relațiile dintre state, principii fundamentale ale dreptului internațional contemporan, obligatorii pentru orice domeniu de colaborare internațională. Statele lumii sînt astăzi chemate, mai mult ca oricînd, să coopereze între ele și cu Națiunile Unite pentru a promova respectarea universală și efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pe temeiul principiilor care guvernează relațiile dintre ele și în conformitate cu țelurile Cartei Organizației Națiunilor Unite.

b. Acțiunea statelor de colaborare în domeniul drepturilor omului nu poate fi eficient continuată decît într-o strînsă legătură cu obiectivele majore ale lumii contemporane, cum sînt: lichidarea colonialismului și rasismului, susținerea mișcărilor de eliberare națională, apărarea păcii și înfăptuirea dezarmării, întărirea legalității internaționale, lichidarea subdezvoltării, instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, obiective, pe care România socialistă le promovează cu consecvență și fermitate²².

Lupta pentru lichidarea colonialismului, a politicii de rasism și apartheid, lupta împotriva agresiunii, a eliminării oricărei forme de exploatare a popoarelor, de amenințare sau presiuni asupra acestora rămîn, deci, direcții cardinale în domeniul promovării și ocrotirii drepturilor omului. „Nu se poate vorbi de un umanism — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — atunci cînd nu se recunoaște dreptul fiecărei națiuni, al fiecărui popor de a fi deplin stăpîn pe destinele sale, de a se dezvolta, așa cum dorește, fără teama vreunei agresiuni sau intervenții de orice fel”²³.

Promovarea drepturilor omului trebuie privită, mai ales, în strînsă corelare cu fenomenul dezvoltării, al evoluției economice și sociale a națiunilor, problemă ce prezintă o importanță primordială pentru țările noi,

²¹ M. Ganji, *op. cit.*, p. 321.

²² *Contribuții ale României la soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane*, București, Edit. politică, 1975; vezi și Mesajul tovarășului Nicolae Ceaușescu adresat Conferinței mondiale împotriva apartheidului, rasismului și colonialismului în Africa Australă (Lisabona, 16-19 iunie), „Scînteia”, nr. 10 832 din 17 iunie 1977.

²³ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 11, București, Edit. politică, 1975, p. 1 072.

pentru statele în curs de dezvoltare. Este un fapt cert că dezvoltarea și progresul, dat fiind finalitatea lor, se vor repercuta nu numai asupra națiunilor suverane, ci, în mod inevitabil, și asupra condițiilor de existență umană. Pentru sutele de milioane de oameni care trăiesc în țările în curs de dezvoltare, procesul dezvoltării va însemna totodată îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață, ridicarea standardului lor de civilizație și cultură, emanciparea lor socială și națională favorizând afirmarea reală a drepturilor și libertăților popoarelor din aceste țări ²⁴.

Corelația dintre dezvoltarea și progresul națiunilor, pe de o parte, și drepturile indivizilor, pe de altă parte, este atât de strinsă încât s-ar putea vorbi, pe bună dreptate, despre „dreptul la dezvoltare și progres” ca un drept fundamental al omului.

În același timp, trebuie avut în vedere faptul că asigurarea păcii și securității în lume, încetarea cursei înarmărilor și înfăptuirea dezarmării, în primul rând a dezarmării nucleare, statornicirea unui climat de înțelegere și încredere între popoare, înfăptuirea unei noi ordini economice și politice internaționale constituie premise esențiale pentru afirmarea deplină a drepturilor omului în cadrul oricărui stat sau națiuni și, ca atare, obiective indispensabile ce trebuiesc promovate în cadrul cooperării internaționale în acest domeniu ²⁵.

Afirmind necesitatea înfăptuirii obiectivelor noii ordini economice internaționale, ca o condiție esențială pentru promovarea drepturilor omului pe plan economic și social în țările în curs de dezvoltare și criticând atitudinea de pînă acum a statelor industrializate în această privință, Ashraf Pahlavi (Iran) releva în cadrul lucrărilor Comisiei drepturilor omului din acest an : „Țările industriale s-au sustras responsabilității lor în această privință, dar nu mai puțin invocă respectul drepturilor civile și libertăților individuale — ceea ce nu îi costă nimic și o fac pentru motive care nu întotdeauna sînt dezinteresate — pentru a se amesteca în treburile interne ale altor state” ²⁶. Înfăptuirea noii ordini politice și economice în lume, facilitind dezvoltarea statelor suverane și independente, afirmarea lor deplină pe planul relațiilor internaționale, este de natură să contribuie la promovarea drepturilor omului într-un context nou, al bunăstării materiale, independenței economice și politice a tuturor popoarelor, la adăpost de pericolul unei conflagrații mondiale.

e. Tot atât de important pentru favorizarea drepturilor omului și asigurarea respectului universal al acestora este ca problematica colaborării dintre state în acest domeniu să nu fie limitată la abordări unilaterale privind instituționalizarea unor noi mecanisme și structuri internaționale ²⁷ și nici minimalizată prin probleme speculative sau imaginare ori abordări colaterale. Dimpotrivă, este necesar să se stimuleze o conlucrare

²⁴ *Subdezvoltarea și noua ordine economică și politică internațională* (dezbateri), în „Era socialistă”, nr. 3, 1977, p. 44.

²⁵ Vezi I. Ceterchi, N. Androne, *Noua ordine internațională și drepturile omului*, în volumul : *Către o nouă ordine internațională*, București, Edit. politică, 1976, p. 359—360.

²⁶ O.N.U., Cons. Ec. Soc., *Commission des droits de l'homme. Trente-troisième session*, doc. E/CN4/SR 1 394, 25 februarie 1977, p. 4.

²⁷ A se vedea în acest sens discuțiile în legătură cu Rezoluția Adunării Generale O.N.U. 3 451 (XXX) din 9 decembrie 1975 : „Alternative Approaches and Ways and Means within the United Nations System for Improving the Effective Enjoyment of Human Rights and Fundamental Freedoms”.

activă a tuturor statelor, în modul cel mai constructiv cu putință, pentru promovarea unui adevărat umanism, conceput într-o largă viziune.

Documentele partidului și statului nostru au relevat, în repetate rânduri, necesitatea unei largi conlucrări a statelor pentru soluționarea problemelor care privesc asigurarea unor condiții demne de viață și de muncă pentru masele muncitoare din întreaga lume, lichidarea inechităților și discriminărilor față de femei, accesul tuturor oamenilor la educație, cultură, la binefacerile civilizației, probleme ce pot fi considerate în cel mai înalt grad umanitare.

De asemenea, în ansamblul colaborării internaționale în domeniul umanitar prezintă o importanță deosebită adoptarea unor măsuri larg promovate de țara noastră privind intensificarea circuitului de valori spirituale, în scopul unei mai bune cunoașteri a realizărilor obținute de fiecare popor și a promovării valorilor umane, educarea maselor, în primul rând a tineretului, în spiritul respectului celorlalte națiuni, al prieteniei și colaborării pașnice, acționându-se cu fermitate pentru combaterea oricăror concepții și idei bazate pe ura rasială și națională și orice formă de propagandă de război. Adoptarea de măsuri în acest domeniu se impune cu atât mai mult cu cât într-o serie de țări occidentale are loc în prezent o reactivare a cercurilor reacționare, neofasciste, care în numele „libertăților” omului propagă naționalismul șovin, ura între națiuni și rase, politica de vrajbă între națiuni, revanșismul.

Interesul autentic pentru respectarea drepturilor omului impune, de asemenea, intensificarea colaborării internaționale pentru combaterea consumului de stupefianți, a apologiei violenței, pornografiei, fenomene nocive care afectează grav condiția umană în țările capitaliste.

Toemai într-o asemenea concepție fundamenta tovarășul Nicolae Ceaușescu necesitatea colaborării europene pe plan umanitar, adresînd țărilor participante și întregii opinii publice chemarea de a milita pentru afirmarea atît în sfera vieții sociale și culturale naționale, cît și în relațiile dintre state „a unui *umanism nou, care să pună pe primul plan omul, bunăstarea, demnitatea și fericirea sa*”²⁸.

d. Documentele de la Helsinki pot să aducă o contribuție importantă la dezvoltarea colaborării intereuropene, inclusiv pe plan cultural și umanitar, la crearea unui climat de largă înțelegere, conlucrare și securitate. Premisa esențială pentru realizarea acestui deziderat major este ca Actul Final al Conferinței general-europene să fie respectat în totalitatea prevederilor sale, ca principiile colaborării pe care le consacră — și care exprimă principiile fundamentale ale dreptului internațional contemporan — să-și găsească o deplină recunoaștere și aplicare în orice domeniu al relațiilor dintre state.

Aceasta presupune combaterea oricăror concepții și acțiuni — de tipul celor promovate în ultimul timp sub masca drepturilor omului — prin care anumite cercuri încearcă să submineze destinderea, să pună la îndoială suveranitatea statelor, plasînd așa numitul „coș trei” (al drepturilor omului) deasupra tuturor celorlalte probleme ale colaborării și securității europene și în afara principiilor recunoscute prin Actul Final.

²⁸ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 12, București, Edit. politică, 1976, p. 306.

Principiile noi de relații interstatale, măsurile privind dezangajarea militară și dezarmarea, cooperarea în domeniul umanitar și în alte domenii au fost concepute și afirmate în acest important document ca un tot unitar de măsuri, care constituie, în interacțiunea și condiționarea lor, componente inseparabile ale procesului de edificare a securității și de întărire a cooperării pe continentul european. Relevând acest aspect de importanță principială și practică, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Fiecare capitol al documentului semnat la Helsinki își are însemnătatea sa și de aceea trebuie acționat pentru înlăptuirea în întregime a tuturor înțelegerilor convenite la Conferința general-europeană. A considera una sau alta din aceste prevederi mai importantă sau mai puțin importantă decât celelalte înseamnă a diminua, pînă la urmă, valoarea documentului semnat la Helsinki”²⁹.

Pronunțindu-se pentru edificarea unui nou sistem de relații internaționale, întemeiat în mod ferm pe principii de drept și de echitate, pe luarea în considerație a drepturilor suverane legitime ale tuturor popoarelor, România socialistă promovează respectul neabătut al drepturilor omului pe planul intern, al întregii noastre vieți politice, economice, sociale și de stat, ca și pe planul relațiilor internaționale.

Poziția principială și consecventă a României socialiste reflectă pe plan internațional prestigiul realităților și experienței proprii noastre orînduiri, care pornind de la scopul fundamental al societății socialiste „crează un umanism nou care pune pe primul plan întreaga națiune, dar și fiecare persoană, omul cu năzuințele, cu cerințele sale”³⁰.

²⁹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 12, București, Edit. politică, 1976, p. 303.

³⁰ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 11, București, Edit. politică, 1975, p. 1 072—1 073.